

UNDERSØGELSE AF HVAD DER ER
PÅ SPIL I PRAKSIS: OVERGANG
FRA DAGTILBUD TIL SKOLE FOR
BØRN MED SÆRLIGE BEHOV
KORTLÆGNING OG ANBEFALINGER

Silkeborg Kommune
Februar 2024

Indhold

Læsevejledning	3
1. Baggrund og formål med undersøgelsen	4
2. Opsummering af hovedpointer fra undersøgelsen	8
Opsummering af kortlægning og erfaringer fra undersøgelsen	8
.....	8
.....	8
Opsummering af generelle udfordringer i forhold til overgang fra dagtilbud til skole for børn med særlige behov	11
3. Kortlægning af arbejde og erfaringer med overgangen fra dagtilbud til skole for børn med særlige behov	12
3.1. Fast systematik og struktur for samarbejdet omkring overgange for børn med særlige behov er altafgørende	12
3.2. Kendskab til hinandens praksis på tværs af dagtilbud, skole og forældre er vigtig – så der er kendskab til og fokus på, hvilken kontekst (læringsmiljø) barnet fungerer i, møder og som skolen kan tilbyde	14
3.3. Tilpasse/bygge læringsmiljøer til de børn skolerne har/får	16
3.4. Tidlig i gang med samarbejdet på tværs af dagtilbud, skole og forældre omkring børn med særlige behov	17
3.5. Beslutning om indstilling til visitation	18
3.6. Det er vigtigt, at det ikke er antallet af timer i en PPV eller økonomi, som er afgørende for, om barnet skal starte i specialtilbud eller almen.....	18
3.7. Børnehavens rolle, forældrenes rolle og børnehaveklasse/0. classes rolle i forhold til at et barn bliver "klar til skolen".	19
3.8. En gennemgående person i overgangen fra børnehave til skole kan gøre underværker 20	
3.9. Vigtigt at følge op på overgang	21
3.10. Mellemløst i børnehaveklasse/0. klasse er et vigtigt redskab i at kunne lykkes med overgange og at rumme børn med særlige behov – men det er ikke nok	22
3.11. Skoleudsættelse som en vigtig mulighed i forhold til at kunne lykkes med, at flere børn starter på almenskolen/får en bedre start på almenskolen	23
3.12. Opmærksomhed på, at der også er børn for hvem det rent specialiserede er det rigtige tilbud	23
4. Generelle udfordringer i forhold til overgang fra dagtilbud til skole for børn med særlige behov	24
4.1. Fraværet af tværfagligt samarbejde på tværs af sektioner gør det svært at se hele vejen rundt om barnet	24

4.2. IT-systemer spænder ben for det forebyggende, tidlige og tværfaglige samarbejde som er vigtigt i forhold til at sikre gode overgange.....	25
4.3. For stramme tidsfrister som kan gøre det svært for skolen at nå at tilrettelægge de rigtige læringsmiljøer for børnene forud for skolestart	25
4.4. Der er ikke en ensretning i kommunen ved overgange omkring børn med særlige behov – det er institutionsafhængigt (skole og dagtilbud), hvordan overgange fungerer	26
.....	26
4.5. Det at man har mange børnehuse/skoler man samarbejder med, kan udfordre muligheden i at lykkes med de elementer, som er forudsætninger for gode overgange.....	26
4.6. Ressourcer, ressourcer, ressourcer.....	27
5. Anbefalinger til det videre arbejde	27
5.1. Anbefalinger til, hvad der med fordel kunne udvikles på/være nysgerrige på for at flere begynder i den lokale skole fremfor i specialtilbud?	27
5.2. Anbefalinger til, hvad der med fordel kunne udvikles på/være nysgerrige på for at sikre en endnu bedre overgang fra børnehave til skole for børn med særlige behov?	30
6. kvalificering af rapport ved skoleledere og institutionsledere	34
6.1. Kommentarer fra institutionsledere	35
6.2 Kommentarer fra skoleledere.....	36

Læsevejledning

I det **første afsnit** præsenteres baggrund og formål med undersøgelsen. Herefter præsenteres, hvordan undersøgelsen er udformet og data er bearbejdet.

Andet afsnit er en opsummering af hovedpointer fra undersøgelsen, som bliver udfoldet i henholdsvis afsnit tre (kortlægning) og afsnit 4 (udfordringer).

Tredje afsnit er selve kortlægningen af undersøgelsen, som peger på forskellige tematikker/overskrifter i forhold til erfaringer fra praksis samt 1) pointer i forhold til, forudsætninger for i højere grad at kunne lykkes med at flere børn/elever starter i almen skole fremfor specialtilbud og 2) forudsætninger i forhold til i højere grad at lykkes med overgangene fra børnehave til skole for børn med særlige behov.

Efter kortlægningen følger **fjerde afsnit**, hvor undersøgelsen peger på generelle udfordringer i arbejdet med overgange fra dagtilbud og skole for børn med særlige behov.

I det **femte afsnit** og som en opsamling på hele undersøgelsen fremgår de anbefalinger, som interviewpersonerne har peget på. Anbefalingerne peger fremad i forhold til, hvad der med fordel kan arbejdes på/fokuseres på/udvikles i arbejdet med at 1) flere begynder i den lokale skole fremfor i specialtilbud. 2) sikre en endnu bedre overgang fra børnehave til skole for børn med særlige behov.

I det sjette afsnit fremgår de kommentarer, som skoleledere og institutionsledere har haft i forbindelse med kvalificering af rapporten. Undersøgelsen er blevet præsenteret på henholdsvis skoleledermøde og institutionsledermøde med det formål at få kvalificeret om undersøgelsens pointer er genkendelige og med mulighed for at komme med kommentarer og byde ind med nuancer.

1. Baggrund og formål med undersøgelsen

Som en del af følgende udvalgsmål for 2023: "Styrkende børnefællesskaber, så alle børn og unge lærer, at trives og udvikles" ønsker Dagtilbuds-, Skole- og Familieudvalget at rette fokus på at styrke samarbejdet i overgangen mellem dagtilbud og skole med fokus på børn med særlige behov. Dette tager bl.a. sit afsæt i en nysgerrighed på, at der den seneste årrække ses en lille stigning i andelen af skolestarter, der visiteres direkte til et specialtilbud.

Indskrevne elever i 0. kl. i inklusionscentre						
Ansøgning om visitation	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Før skolestart	15	22	33	25	28	29
Fra almen skole	2	0	3	2	3	4
Fra privatskole	1	1	0	0	0	0
I alt	18	23	36	27	31	33
<i>Tallene er opgjort pr. 31.7. hvert år</i>						
<i>For skoleåret 2022/2023 er der tale om en foreløbig opgørelse pr. 26.06.23</i>						

Derudover er en af udvalgets politiske ambitioner, og dermed et strategisk indsatsområde for Skoleafdelingen, at flere børn/elever forbliver i deres lokalområde. Her er Skoleafdelingen såvel som Børne- og Familieafdelingen i gang med processer, der er undersøgende på både organisatorisk, økonomisk og strukturelt at understøtte at flere børn/elever forbliver i deres lokalområde.

Denne ambition afspejler formålet med undersøgelsen, som er gennem kvalitative interviews med relevante aktører at få;

- 1) Indblik i hvad der er på spil i praksis, som kan gøre os klogere på udviklingsmulighederne i forhold til at styrke samarbejdet i overgangen mellem dagtilbud og skole med fokus på børn med særlige behov og hvad der skal til for, at flere børn/elever ved skolestart begynder i den lokale skole fremfor specialtilbud
- 2) Anbefalinger til, hvad der skal til for at styrke samarbejdet i overgangen mellem dagtilbud og skole med fokus på børn med særlige behov og for at flere børn/elever ved skolestart begynder i den lokale skole fremfor specialtilbud

Afgrænsning af undersøgelsen

Der foreligger allerede flowchart og overgangsbeskrivelser, som har til formål at understøtte og styrke samarbejdet i overgangen mellem dagtilbud og skole for alle børn særligt fokus på følgende fire elementer:

1. Aktiviteter i systemet Hjernen og Hjertet
2. Mødeaktivitet mellem børnehave, skole og forældre
3. Forældreaktiviteter
4. Vigtige datoer mellem børnehave og skole

Overgangsbeskrivelserne udarbejdes af fagpersonale i dagtilbuddene og findes i Hjernen og Hjertet for hvert enkelt barn (alle børn). Formålet med overgangsbeskrivelserne er at få beskrevet relevant viden om elevens udvikling, læring og trivsel, som er aktuelt for modtagne tilbud/skole. Overgangsbeskrivelser skal udfyldes og kan ses af modtageskole inde i systemet Hjernen og Hjertet såfremt, der gives samtykke fra forældrene.

Se flowchartet her.

Flowchart – overgang fra børnehave til skole

Overgangsprocessen tager udgangspunkt i de lokale pædagogiske aktiviteter skoler og daginstitutioner allerede arbejder med i dag. Processen er inspireret af psykolog [Inge Schou Larsens formidling af teorier](#) om børns overgange. Derudover vil institutioner og skoler kunne finde inspiration til nye aktiviteter hos hinanden via projekt ["lokale samarbejder"](#) samt et idékatalog. Perioden for de pædagogiske overgangsaktiviteter aftales lokalt ml. skoler og børnehuse.

AKTIVITETER I HJERNEN OG HJERTET

Medarbejdere i børnehaver trivselsvurderer børn i Hjernen og Hjertet. Særligt fokus på skoleparathed og overgangen til skole.

For kommende skolestartende børn er det muligt for dagtilbud at invitere skole og sfo med til fokusmøde.

Dagtilbud inviterer skolen med til fokusmøde vedr. de enkelte børn eller et samlet fællesmøde om en gruppe børn, der er bekymringer omkring.

Okt. – nov.

Sprogpædagoger foretager sprogvurderinger af børn med et vurderet behov.

Nov. – dec.

Medarbejderen i børnehaven trivselsvurderer børn i Hjernen og Hjertet.

Marts - april.

MØDEAKTIVITETER MELLEM BØRNEHAVE, SKOLE OG FORÆLDRE

Medarbejdere i børnehaven afholder skoleparathedssamtaler med forældre til alle skolestartende børn frem mod sommerferien. Overgangsbeskrivelse samt samtykkeerklæring udfyldes på mødet.

Nov. - april

Børnehaven afholder sammenhængsmøder med forældrene og den modtagende klasse for børn i gul eller rød position.

Efter den 15. maj

Børnehave og skole afholder et samlet overleveringsmøde mellem pædagoger (BH) og lærere/pædagoger (SFO/Skole) med fokus på den samlede børnegruppe med henblik på klassedannelse. Den Sprogansvarlige og læsevejlederen inddrages i overgangen. Institutionsleder/daglig leder indkalder.

April - maj

Skoleledelse og institutionsledelse (primære overgangssamarbejdspartnere) afholder møde vedr. overgangsarbejdet inkl. sprogvurderinger mhp. evaluering og strategiske drøftelser om fremtidige indsatser. Skolelederen indkalder.

Okt. – nov.

Uge 51 – uge 4

Marts

Medio marts (obs på frist omkring påske)

15. maj

1. august

Forældre skriver deres børn op til skolestart via digital opskrivning (ansøgninger om evt. skoleudsættelse)

Forældre og skoler får svar i forhold til hvor barnet skal starte i skole i løbet af marts måned, hvis barnet skifter skoledistrikt eller skoleudsættes

Børnehaven ansøger om læringsvejleder for vejledning i forbindelse med skolestart. Her vil læringsvejleder have mulighed for at besøge børnehaven inden skolestart. (vær obs på yderligere frist i juni)

Synkronisering af data i Hjernen & Hjertet. Deadline for udarbejdelse af overgangsbeskrivelser og samtykkeerklæring med forældrene

Synkronisering af data i Hjernen & Hjertet. Børneprofilen overgår til skolerne, og de har adgang til at redigere i Hjernen & Hjertet for de kommende elever

Revideret den 3. november

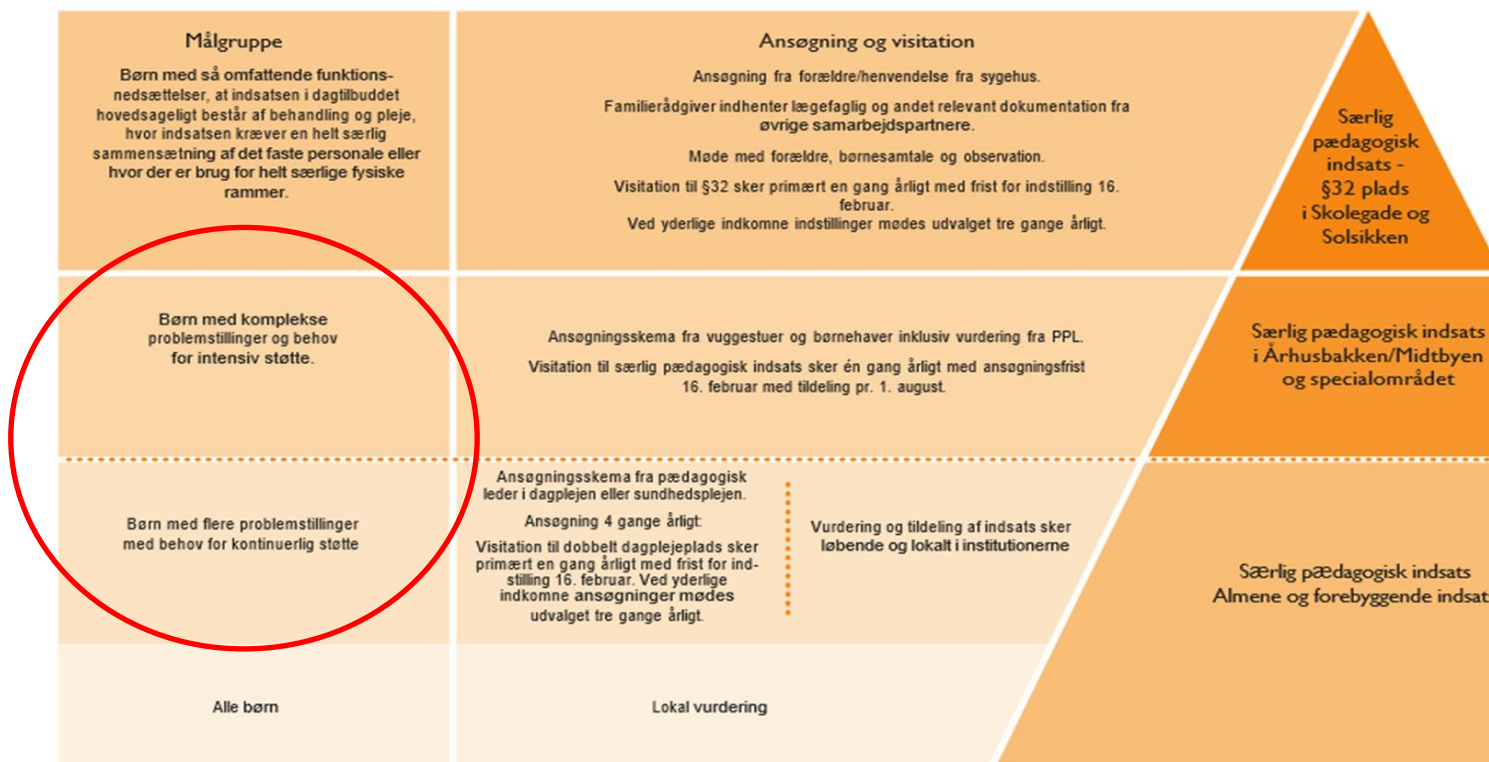
FORÆLDREAKTIVITETER

Skolerne får pr. denne dato adgang til at kunne se børneprofilen i Hjernen og Hjertet for de kommende elever. De kan i princippet redigere, men bør ikke gøre det pga. synkroniseringen, som først sker endelig pr. 1. august

VIGTIGE DATOER MELLEM BØRNEHAVE OG SKOLE

Der foreligger således udførlige beskrivelser og procedure for, hvordan vi i Silkeborg arbejder med og samarbejder om overgangen fra dagtilbud til skole for alle børn.

Indeværende undersøgelse omhandler ikke overgang fra dagtilbud til skole for alle børn. I denne undersøgelse er vi optagede af overgangen for børn med særlige behov. Det omhandler primært de børn der er enten internt eller eksternt visiterede til specialpædagogiske indsatser enten i specialbørnehave eller lokal børnehave, og de børn, hvor børnehaven har en øget opmærksomhed/stærk bekymring for trivsel og udvikling. Det er altså hverken alle børn eller de børn, der er bevillet paragraf 32 pladser, som er målgruppen for dette projekt. Se model nedenfor.

Udarbejdelse af undersøgelsen

Undersøgelsens data er fremkommet på baggrund af 4 fokusgruppeinterviews med følgende aktører.

- Fokusgruppeinterview med i alt 5 skoleledere/pædagogiske ledere
- Fokusgruppeinterview med i alt 6 Institutionsledere/Daglig-ledere
- Fokusgruppeinterview med i alt 4 kommunale supportfunktioner i PPL (flersprogsvejleder, psykolog, læringsvejleder og logopæd).
- Fokusgruppeinterview med i alt 5 repræsentanter fra Familie og Børnehandicap og Sundhedsplejen

Det er deres respektive ledelser, som har peget på disse aktører med en bevidsthed om at sikre en så repræsentativ sammensætning som mulig (størrelse på institution, beliggenhed m.m.).

Det skal selvfølgelig understreges, at det blot er et meget lille udsnit af den samlede række af aktører, hvilket skal holdes for øje når man læser undersøgelsen.

Dog er der gjort følgende for at få involveret en større gruppe af aktører, og dermed få kvalificeret undersøgelsen og gøre den endnu mere generel og brugbar.

1. Der har været nedsat en kvalificerende arbejdsgruppe bestående af to PPL-medarbejdere, to institutionsledere/daglige ledere og 2 pædagogiske ledere. Kvalificerende har haft følgende opgaver

- Før fokusgruppeinterviews: At kvalificere udkast til spørgeramme, som projektleder har udarbejdet.
- Efter fokusgruppeinterviews: at kvalificere og nuancerer projektleders sammenskrivning af interviews herunder anbefalinger til ønskede handlinger/udviklingsmuligheder.

2. Undersøgelsen er blevet sendt ud til – og præsenteret på henholdsvis skoleledermøde og institutionsledermøde med det formål at få kvalificeret om undersøgelsens pointer er genkendelige og med mulighed for at komme med kommentarer og byde ind med nuancer. Se deres kommentarer i afsnit 6.

Se tidsplan for undersøgelsen her:

	2023		2024		
	November	December	Jan	Februar	Marts
Styregruppe: Godkendelse af projektforklæde og nedsætte organisering	Styregruppemøde: Godkendelse af projektforklæde + deltagere til arbejdsgruppe og interviews				
Projektleder: Indkalde til interviews og møder og udarbejdelse af spørgeramme til fokusgruppeinterviews		Projektleder: Indkalde til møder, interviews og udarb. Spørgeramme			
Projektgruppemøde 1: Kvalificering af spørgeramme til fokusgruppeinterviews			Primo:Projektgruppemøde 1		
Styregruppe godkender spørgeramme udsendt på mail			Primo/medio: Styregruppe godkender spørgeramme udsendt på mail		
Fokusgruppeinterviews med skoleledelser, dagtilbudsledere og PPL medarbejdere			Medio: Fokusgruppeinterviews		
Projektleder: Sammenskrivning af interviews og udlede hovedkonklusioner/anbefalinger			Medio/ultimo: Projektleder: Sammenskrivning		
Projektgruppemøde 2: Kvalificering af hovedkonklusioner/anbefalinger				Primo: Projektgruppemøde 2	
Kvalificering på relevante møder (skoleledermøde, dagtilbudsmøde, PPL møde)				Skoleledermøde (20 feb.), dagtilbudsmøde (21 feb.), PPL møde	
Projektleder: Endelige anbefalinger udfærdiges.				Projektleder: Endelige anbefalinger udfærdiges efter 20 feb.	
Styregruppemøde 2: Præsentation af hovedkonklusioner/anbefalinger til styregruppen. På den baggrund træffer styregruppen beslutning om det videre arbejde.				Ultimo: Styregruppemøde: Præsentation af hovedkonklusioner/anbefalinger. Beslutning om videre arbejde.	

2. Opsummering af hovedpointer fra undersøgelsen

Opsummering af kortlægning og erfaringer fra undersøgelsen

Fast systematik og struktur for samarbejdet omkring overgange for børn med særlige behov er altafgørende

Undersøgelsen peger på, at det er altafgørende med en fast struktur og systematik i arbejdet med overgange fra dagtilbud og til skole for børn med særlige behov. De steder, hvor samarbejdet mellem dagtilbud og skole er struktureret og formaliseret, det er også der, at samarbejdet om overgangene for børn med særlige behov fungerer bedst. Samtidig er det formaliserede og strukturerede samarbejde vigtig fordi det er uafhængig af, om der er udskiftning ledelsesmæssigt. Er udfoldet på side 12.

Kendskab til hinandens praksis på tværs af dagtilbud, skole og forældre er vigtig – så der er kendskab til og fokus på, hvilken kontekst (læringsmiljø) barnet fungerer i, møder og som skolen kan tilbyde

Det står klart frem, at for at kunne lykkes bedre i overgangen mellem dagtilbud og skole for børn med særlige behov er man nødt til at være nysgerrig på og have kendskab til hinandens læringsmiljøer. Herunder hvad der fungerer godt når børnene er i en dagtilbudskontekst og, hvordan man så kan overføre det til en skolekontekst. Dette bliver udfordret de steder, hvor man samarbejder med mange skoler/institutioner. Her understreges, at systematik og fast struktur er det essentielle for et godt samarbejde. Er

Tilpasse/bygge læringsmiljøer til de børn skolerne har/får

Skolerne er nødt til at indordne sig anderledes og være fleksible i forhold til de læringsmiljøer de kan bygge, alt efter hvilke børn de skal modtage. For at lykkes med det, er det vigtigt, at de i god tid har kendskab til, hvilke børn de får, at skolerne har de nødvendige ressourcer til opgaven og der er et mindset hos medarbejderne på, at det er denne opgave vi er fælles om. Er udfoldet på side 16.

Tidlig(ere) i gang med samarbejdet på tværs af dagtilbud, skole og forældre omkring børn med særlige behov

En forudsætning for at kunne lykkes med at skabe de rette læringsmiljøer er, at man kommer tidligt i gang med samarbejdet. Det er vigtigt, at der tidligt etableres et samarbejde på tværs af dagtilbud, skole, PPL og forældre, hvor man sammen reflekterer over, hvad der skal til. Derved har man en større mulighed for at lave en plan for, hvad man vil afprøve, hvad man vil have fokus på og dermed får lavet det bedst mulige arbejde i forhold til at kunne tilbyde det rigtige for barnet. Er udfoldet på side 16.

Beslutning om indstilling til visitation

Det bør være et samarbejde mellem PPL, børnehave, skole og forældre om et barn skal indstilles til visitation. Muligheder og begrænsninger skal være afsøgt. Men det kræver, at der er et kendskab til barnet og skolens muligheder. En stor udfordring her er, hvis ikke forældre og dagtilbud er enige om, hvad der er det rette. Er udfoldet på side 17.

Det er vigtigt, at det ikke er antallet af timer i en PPV eller økonomi, som er afgørende for, om barnet skal starte i specialtilbud eller almen

Det skal være anbefalingerne i en PPV og alt andet materiale/viden om barnet, som er afgørende for, hvilket tilbud der tilbydes og anbefales. IKKE antallet af timer for støttebehov beskrevet i en PPV eller et økonomisk spørgsmål. Er udfoldet på side 17.

Blik for at forælderrollen er anderledes i dag – og det kræver noget mere og andet af os som fagpersoner

Det er ikke altid at billede af barnet er ens i dagtilbud og i hjemmet. Og heller ikke sikkert, at man deler de samme bekymringer. Det kan være en udfordring i samarbejdet. Det kræver, at der er et øget fokus på forældrenes rolle samt en øget vejledning af forældre.

Børnehavens rolle, forældrenes rolle og børnehaveklasse/0. klasses rolle i forhold til at et barn bliver "klar til skolen".

Hvad ligger der i det at blive "klar til skolen"? Hvad skal man egentlig "nå at lære" i børnehaven, hvad "kan vente" til man kommer i skole, og hvad er henholdsvis børnehavens, skolens og forældrenes roller og ansvar heri? En masse relevante spørgsmål. Og et svar som er gennemgåede er: Vi bør have en fælles forståelse og forventningsafstemning omkring alt dette på tværs af børnehave, skole og forældre. Det vil kunne styrke samarbejdet mellem børnehave, skole og forældre – og forventeligt skabe bedre overgange – især for børn med særlige behov. Er udfoldet på side 18.

En gennemgående person i overgangen fra børnehave til skole kan gøre underværker

Det pointeres på tværs af alle interviewgrupper, at en gennemgående person/tovholder i overgangen fra børnehave til skole kan være en stor fordel ifht. overgange for især børn med særlige behov. En person, som kan være med til at hjælpe med at få de rigtige støttesystemer etableret i skolen, som kan følge op og give en tryk start– for både forældre, børn og børnehaveklasseteamet i skolen. Er udfoldet på side 19.

Vigtigt at følge op på overgang

Ét er at have fokus på at sikre en god overgang fra børnehave til skole for børn med særlige behov – noget andet er også at huske at følge op på overgangene. Både for at lære af, hvad der fungerer/ikke fungerer. Men især for at sikre, at der ikke er noget som dukker op senere, som man er på bagkant med. Er udfoldet på side 20.

Mellemformer i børnehaveklasse/o. klasse er et vigtigt redskab i at kunne lykkes med overgange og at rumme børn med særlige behov – men det er ikke nok

Mellemformer på skolerne kan være med til at løfte noget af opgaven med at rumme/sikre læringsmiljøer til flere børn med særlige behov – og dermed kan være bidragene til at lykkes bedre med overgangen fra børnehave til skole. Men her er det vigtigt, at der allerede fra start er etableret mellemformer i 0. klasse og der er kendskab til disse for børnehave og forældre. Desuden er der grænser for, hvad mellemformer kan – de kan ikke løse hele opgaven selv. Er udfoldet på side 21.

Skoleudsættelse som en vigtig mulighed i forhold til at kunne lykkes med, at flere børn starter på almenskolen/får en bedre start på almenskolen

Der ligger en øget mulighed i rent faktisk i højere grad at kunne skoleudsætte, da det for nogle børn vil gøre, at de kan rummes i almenskolen og få en god skolestart. Men der skal være bestemte kriterier for at kunne bruge denne mulighed, så vi ikke bare skoleudsætter for at skoleudsætter – der skal være en kvalificeret grund. Er udfoldet på side 21.

Opmærksomhed på, at der også er børn for hvem det rent specialiserede er det rigtige tilbud

Generelt så er alle enige om, at der hvor eleverne kan indgå i børnefællesskab og læringsmiljøer på den almene skole, der skal de det. MEN det skal være fordi det er det bedste og rigtige for barnet. Og det kræver, at der er struktur og ressourcer på skolerne til at kunne rumme dem ellers er det barnet der taber. Er udfoldet på side 22.

Opsummering af generelle udfordringer i forhold til overgang fra dagtilbud til skole for børn med særlige behov

Fraværet af tværfagligt samarbejde på tværs af sektioner gør det svært at se hele vejen rundt om barnet

Det understreges på tværs af alle interviewgrupper at samarbejde med især familierådgiverne savnes og gør det sværere at lykkes med de gode overgange for børn med særlige behov. Desuden peges det på at for at kunne forstå det hele barn og den kontekst og de voksne der er omkring barnet, så er det tværfaglige samarbejde essentielt. Er udfoldet på side 23.

IT-systemer spænder ben for det forebyggende, tidlige og tværfaglige samarbejde som er vigtigt i forhold til at sikre gode overgange

Der går vigtig viden tabt på tværs af sektioner, fordi vi har IT systemer, som ikke taler sammen og stærke GDPR-regler, som selvfølgelig skal overholdes. Men det besværliggør at kunne se hele vejen rundt om barnet og dermed også lave de bedst mulige tilbud til barnet. Er udfoldet på side 24.

For stramme tidsfrister som kan gøre det svært for skolen at nå at tilrettelægge de rigtige læringsmiljøer for børnene forud for skolestart

Både tidsfrister i forhold til at ansøge om AKT, adgang til overgangsbeskrivelser i hjernen og hjertet, samt de endelige overleveringsmøder kan gøre det svært for skolen at nå at tilrettelægge det rette tilbud for barnet. Er udfoldet på side 24.

Der er ikke en ensretning i kommunen ved overgange omkring børn med særlige behov – det er institutionsafhængigt (skole og dagtilbud), hvordan overgange fungerer og dermed også, hvor godt man lykkes

Det opleves, at det bliver meget afhængig af det bestemte dagtilbud og skole og det indbyrdes samarbejder og strukturer her, hvordan overgangene for børn med særlige behov lykkes og fungerer. Der burde være en ensretning både i forhold til indhold i overgangsbeskrivelser og i det formelle samarbejde skole og dagtilbud imellem. Eks. bør man lave et flowchart, så det passer til overgang for børn med særlige behov, så der er en ensretning i forhold til de steps man tager. Er udfoldet på side 24.

Der hvor man har mange børnehuse/skoler man samarbejder med udfordres muligheden i at lykkes med de elementer, som er forudsætninger for gode overgange

At komme tidligt i gang, deltage på nødvendige møder, have kendskab til hinanden m.m. kan blive udfordret de steder, hvor man har mange børnehaver man får børn fra eller mange skoler, man som børnehaver leverer til. Er udfoldet på side

Ressourcer, ressourcer, ressourcer...

For at kunne lykkes med opgaven om, at rumme endnu flere børn med særlige behov er der nødt til at følge ressourcer med børnene til at lave de rette læringsmiljøer. Det er ikke muligt med den struktur der er i dag. Er udfoldet på side 25.

Kortlægningen her vil pege på forskellige tematikker/overskrifter i forhold til erfaringer fra praksis samt pointer i forhold til 1) forudsætninger for i højere grad at kunne lykkes med at flere børn/elever starter i almenskole fremfor specialtilbud og 2) forudsætninger i forhold til i højere grad at lykkes med overgangene fra børnehaver til skole for børn med særlige behov

3.1. Fast systematik og struktur for samarbejdet omkring overgange for børn med særlige behov er altafgørende

Undersøgelsen peger på, at det er altafgørende med en fast struktur og systematik i arbejdet med overgange fra dagtilbud og til skole for børn med særlige behov. De steder, hvor samarbejdet mellem dagtilbud og skole er struktureret og formaliseret, det er også der, at samarbejdet om overgangene for børn med særlige behov fungerer bedst. Samtidig er det formaliserede og strukturerede samarbejde vigtigt fordi det er uafhængig af, om der er udskiftning ledelsesmæssigt.

Parametre der er vigtige i forhold til det formaliserede arbejde:

1. Overgangsbeskrivelserne i hjernen og hjertet:

Hjernen og hjertet er et helt centralt værktøj i forhold til det systematiske og formaliserede overgangsarbejde. Jo bedre barnet er beskrevet og jo mere samarbejder der er, desto bedre er skolen også ift. at igangsætte forskellige aktiviteter der kan støtte barnet.

Men det opleves, at der er en stor forskel i forhold til hvor veludførte overgangsbeskrivelserne i hjernen og hjertet. Skolerne understreger vigtigheden i, at både barnets ressourcer, udfordringer og ikke mindst, hvordan der er arbejdet med både barnet og konteksten omkring barnet er velbeskrevet. En skole fortæller, hvordan de har været i god dialog med de tre børnehuse, som de samarbejder med omkring overgangsbeskrivelserne. Her har de haft en

dialog om, hvad skolen har brug for der bliver beskrevet i Hjernen og Hjertet for, at skolen kan forstå, hvilken opgave de har. Det har gjort, at de har en fælles forståelse for, hvad det er for en viden der leveres videre – og at den er så brugbar som muligt ind i skolen.

2. Fokus på et øget og ensartet samarbejde mellem dagtilbud og skole – også på et forvaltningsniveau, så vi står på det samme.

Der er et indtryk af, at der er stor forskel i systematikkerne i dagtilbud ift. Hvordan og hvornår de tager dialogen med skolerne.

Samarbejdet kommer mange steder til at afhænge af ledelsernes indbyrdes samarbejde. Der peges derfor på, at der er brug for en ensartning centralt fra i forhold til det formaliserede samarbejde og hvem der har, hvilke roller i samarbejdet. Det står tydeligt frem, at det nogen steder er uklart, hvem der er tovholder og har ansvar i overgangsarbejdet (dagtilbud, skole, PPL?).

Det understreges desuden, at det kunne være godt at have nogle oplæg, så alle har det samme sprog og den samme forståelse af, hvorfor fx samarbejde og systematik er vigtigt, og hvordan det kunne se ud. Her er det vigtigt, at det er på tværs af Børn- og familie og Skoleafdelingen. Herudover fælles og en ensrettet systematik for overgange mellem dagtilbud og skole.

3. Fokuspå møder og samskabende processer

Fokuspå møder afholdes alle steder, og er en vigtig del af det formaliserede arbejde, hvor også relevante tværfaglige samarbejdspartnere er essentielle at invitere med efter behov. F.eks. fremgår det, hvor vigtigt det er tidligt at invitere skolen ind, så der kan være en nysgerrighed og viden om, hvad skolen kan tilbyde og skolen tidligt kan få kendskab til de børn børnehaven har, som der er en særlig opmærksomhed omkring.

Samskabende processer nævnes, som en essentiel samarbejdsform, hvor de fagligheder, som er vigtige for processerne inviteres ind for at kunne få mest muligt viden om barnet og de kontekster det indgår i.

Parametre, som udfordrer det formaliserede arbejde:

- Det formaliserede samarbejde bliver udfordret de steder, hvor både skoler og børnehuse har mange de samarbejder med. Dvs. hvor skoler får børn fra mange forskellige børnehuse og børnehuse sender børn til mange forskellige skoler. Her er det en udfordring for skole at kunne deltage i alle de nødvendige møder for at få mest muligt kendskab til de børn, som der er en opmærksomhed omkring.
- Det er ikke altid muligt for dagtilbud rent faktisk at inddrage de tværfaglige samarbejdspartnere
- Forvirring omkring rollefordeling og hvem der er tovholder kan udfordre det formaliserede arbejde, hvis ikke også dette er klart beskrevet og forventningsafstemt. Skolerne oplever ofte, at ansvaret ligger hos dem.
- At der ikke bruges de samme systemer, og at man som f.eks. skoleledelse ikke må kigge ind i det, som er beskrevet om barnet pga. GDPR. Det er en udfordring at få det

nødvendige blik hele vejen rundt om barnet, som er så vigtig når der skal laves det rette skoletilbud.

- Der er brug for mere formelt samarbejde, og det er svært, da PPL udtrykker, at det pga. GDPR ikke er muligt at kigge ind i de samme systemer. Systemerne er en kæmpe udfordring.

3.2. Kendskab til hinandens praksis på tværs af dagtilbud, skole og forældre er vigtig – så der er kendskab til og fokus på, hvilken kontekst (læringsmiljø) barnet fungerer i, møder og som skolen kan tilbyde

Det står klart frem, at for at kunne lykkes bedre i overgangen mellem dagtilbud og skole for børn med særlige behov er man nødt til at være nysgerrig på og have kendskab til hinandens læringsmiljøer. Herunder hvad der fungerer godt når børnene er i en dagtilbudskontekst og, hvordan man så kan overføre det til en skolekontekst. Dette bliver udfordret de steder, hvor man samarbejder med mange skoler/samarbejder. Her understreges, at systematik og fast struktur er det essentielle.

For at kunne lykkes med det peges der på følgende elementer:

1. Brug for at kende til hinandens læringsmiljøer og få en fælles forståelsesramme

Skolen/lærerne har brug for at opleve barnet i dagtilbuddet og de kontekster det indgår i, så de er rustet bedre ifht. at modtage barnet. På samme måde skal dagtilbud også kende til skolerne og skolernes systemer og hvad skolens lykkes med. Det opleves ofte, at der kan være tanker om, hvordan det mon vil gå med nogle bestemte børn – og så finder dagtilbud ud af at de børn faktisk trives i de nye rammer.

Så det er nødvendigt med en nysgerrighed på, hvordan dagtilbud og skole kan lære af hinandens læringsmiljøer. Og dermed får en øget forståelse for hinandens måde at arbejde på og sammen skabe en fælles forståelse. Der kan endda være steder, hvor man kan gøre elementer af det samme, som derved kan lette overgangen for børn med særlige behov. F.eks. at man både arbejdede med NEST-principper i dagtilbud og skole. Altså et koncept, som man er fælles om. Eller brug af overgangsmarkører, hvor f.eks. piktogrammer eller bestemte rutiner overføres fra dagtilbud til skole.

Der er eksempler på samarbejder, hvor børnehave og skole mødes kontinuerligt et halvt år inden, og hvor børnehavebørnene kommer på besøg hver måned. Her finder man fælles forståelse Det har gavnet dialogen om hvilke børn der skal have et særligt tilbud, og i hvilket omfang. Men det sker også kun fordi man ser hinanden så ofte, som man gør.

Det understreges, at jo mindre afstand der er (både fysisk og i det pædagogiske ståsted) desto nemmere, bliver samarbejde også. Jo nemmere bliver det at se børnene i deres kontekst og jo nemmere bliver den uformelle sparring. De steder, hvor der

samarbejdet med mange forskellige børnehuse/skoler understreges det, at det er systematikken og strukturen, der er den væsentligste.

2. Brug for allerede i børnehaven at tænke støttesystemer ind, som er overførbare

Der er ikke de samme rammer i skolen, som der er i børnehaven. Derfor er det vigtigt at dagtilbud og skole sammen kan tænke ind, hvordan et stillads kan overføres til en skolekontekst, hvor mulighederne ikke er en til en som i dagtilbud. Her kunne det være en fordel, at man allerede har disse drøftelser tidligt, så der i børnehaven arbejdes med nogle overførbare stilladser, som sættes for barnet i børnehaven frem mod skolestart. Her er det vigtigt også at tænke støttesystemerne ind i SFO'en. Ligeledes peges det på, at skolerne er nødt til at indordne sig anderledes og være fleksible i forhold til de læringsmiljøer de kan bygge, alt efter hvilke børn de skal modtage. F.eks. ved, at de i god tid har kendskab til, hvilke børn der kommer og hvilke støttesystemer de er vant til.

Der er skoler, som arbejder med overgangsmarkører som følger børnene, så det er med til at støtte børnene i overgangen. Dette så der er noget genkendeligt fra børnehaven til skole – det kan være de piktogrammer der bruges, de morgensange man synger, særlige redskaber man har m.m.

3. Brug for en fælles forståelsesramme dagtilbud og skole imellem

Der er brug for en fælles forståelsesramme mellem dagtilbud og skole. Ligeledes om Overlevering bærer præg af at skoler lytter til om de støtteforanstaltninger også bliver brugt – igen er der samme forståelse? Forståelse af fx mellemformer. Hvilke støtteforanstaltninger giver mening i overgangen. Hvis der er større fælles forståelse, så er der større sandsynlighed for at for at vi lykkes. Det er vigtigt, at vi sammen står på noget og at vi ikke er så kassetænkende – det går begge veje.

4. Forældrene skal også have kendskab til skolen

Det er vigtigt, at forældrene også har en viden om, hvad det er for et tilbud og læringsmiljø skolen kan tilbyde. Der er ofte tale om forældre, som måske har oplevet, at deres barn har været i mistrivsel i det almene, hvor der er mange usikkerhedsmomenter i processen. Samtidig har forældre ofte ikke kendskab til de mange tiltag skolerne har i forhold til at kunne rumme mange forskellige børn. Der kan være en misforståelse hos forældre om, at et barn med særlige behov ikke kan rummes i den almindelige skole. Det er her rigtig godt, at der er en tydelighed til forældrene om, hvad de kan forvente.

Derfor peges der på, at man skal turde bryde den formelle ramme og invitere til et ekstra møde, hvor dagtilbud og skole hjælper forældrene med at træffe en beslutning på et oplyst grundlag. Men her er det vigtigt, at skolen har et kendskab til barnet for at kunne byde konstruktivt ind.

Parametre, som udfordrer kendskabet til hinandens praksis:

Kendskabet til hinandens praksis og læringsmiljøer, og et tættere samarbejde omkring dette bliver svært de steder, hvor både skoler og børnehuse har mange de samarbejder med. Dvs. hvor skoler får børn fra mange forskellige børnehuse og børnehuse sender børn til mange forskellige skoler.

3.3. Tilpasse/bygge læringsmiljøer til de børn skolerne har/får

Skolerne er nødt til at indordne sig anderledes og være fleksible i forhold til de læringsmiljøer de kan bygge, alt efter hvilke børn de skal modtage. For at lykkes med det, er det vigtigt, at de i god tid har kendskab til, hvilke børn de får, at skolerne har de nødvendige ressourcer til opgaven og der er et mindset hos medarbejderne på, at det er denne opgave vi er fælles om. Her er det også at tænke SFO'en ind.

En gennemgående pointe er, at det ikke er børnene/eleverne med særlige behov, som skal passe ind i et bestemt læringsmiljø. Læringsmiljøerne på skolerne og i SFO er nødt til at være fleksible og blive tilpasset de børn/elever man får/har, hvis man som skole skal lykkes i at rumme børnene med særlige behov. Det kan være alt fra indretning til klasserumsstruktur til netop de genkendelige støttesystemer, som udfoldet ovenfor. Og vigtigst af alt, at vi har et fælles mindset på, at det er det der er vores opgave.

En udfordring heri er især skolernes ressourcer til at lykkes med dette arbejde. Både i forhold til medarbejder-ressourcer men også i forhold til de fysiske rammer, som mange gange begrænser mulighederne for at lave fleksible læringsmiljøer. Derudover nævnes, at der ikke er en skolestruktur, som lige nu understøtter, at skolerne i endnu højere grad skal kunne rumme børn med særlige behov. Andre parametre der kan spille ind i forhold til at lykkes med at skabe disse læringsmiljø er;

- Nogle medarbejders og nogle forældres mindset - er alle med på den fælles opgave det er?
- Sikre at skolerne er gearet til at modtager børne med mange forskellige diagnoser/særlige udfordringer. Forskellige pædagogiske tilgange fx ADHD-pædagogik (struktur og forudsigelighed).
- At man kommer i gang tidligere i samarbejdet på tværs af dagtilbud, skole, forældre og PPL omkring børn med særlige behov (se i uddybende i næste afsnit)

3.4. Tidlig i gang med samarbejdet på tværs af dagtilbud, skole og forældre omkring børn med særlige behov

En forudsætning for at kunne lykkes med at skabe de rette læringsmiljøer er, at man kommer tidligt i gang med samarbejdet. Det er vigtigt, at der tidligt etableres et samarbejde dagtilbud, skole, PPL og forældre, hvor man sammen reflekterer over, hvad der skal til og dermed har mulighed for at lave en plan for, hvad man vil afprøve, hvad man vil have fokus på og dermed får lavet det bedst mulige arbejde i forhold til at kunne tilbyde det rigtige for barnet. Det tidlige samarbejde udfordres der, hvor forældrene sent tager en beslutning om skoleønske.

Opmærksomheder, som understreger vigtigheden i et tidligt samarbejde på tværs:

- Skolerne er optaget af, hvordan de som skole kommer tidligere ind i samarbejdet – og ikke først ved et overleveringsmøde. For de steder, hvor de kommer tidligt i gang, der oplever de også at lykkes bedre.
- Det at forældre tidligt får kendskab til, hvilke personer fra skolen, de kan trække på i overgangen, er vigtig og giver en tryghed
- De steder, hvor man for sent får samarbejdet omkring et barn, der risikerer det, at det ikke etableres det rette læringsmiljø for barnet. Der er eksempler på, hvor en skole først halvanden måned inden skolestart for kendskab til, at der kommer 22 skolestartere med DSA-udfordringer (dansk som andet sprog). Det er vigtigt, at skolen tidligt får kendskab til, hvad man har at gøre med – så kan man sætte ind tidligere og planlægge efter dette.
- Der peges på, at nogle skoler kan være svære at samarbejde med ift. vurderingen af specialtilbud/almentilbud. Mens der samtidig også understreges, at det for skolerne kan være svært at pege på det ene eller andet, hvis ikke de har været inddraget tidligt i samarbejdet og dermed har kendskab til barnets ressourcer, udfordringer og de kontekster barnet er en del af.

Parametre, som udfordrer kendskabet til hinandens praksis:

- Det tidlige samarbejde kan udfordres af, hvis forældrene ret sent får besluttet, hvilken skole de søger. Eller hvis forældrene hele tiden ændrer beslutningen. Derfor er det vigtigt at forældrene også forstår vigtigheden i at træffe et valg, så der skabes de bedst mulige rammer for at kunne sikre den bedst mulige overgang for deres barn
- Det tidlige samarbejde kan også udfordres, hvis visitation af et barn til specialtilbud ligger for langt hen på foråret. Det giver lidt tid for børnehaven at overlevere til skolen og for skolen til at få kendskab til barnet.

3.5. Beslutning om indstilling til visitation

Det bør være et samarbejde mellem PPL, børnehave, skole og forældre om et barn skal indstilles til visitation. Muligheder og begrænsninger skal være afsøgt. Men det kræver, at der er et kendskab til barnet og skolens muligheder. En stor udfordring her er, hvis ikke forældre og dagtilbud er enige om, hvad der er det rette.

Der er altid gået et stort arbejde og samarbejde forud for indstilling til visitation til skolestart i et specialiseret tilbud fremfor almenskolen.

Forældre og PPL er altid involveret. Men distriktsskolen bør også involveres i både ansøgningen – men også tidligere i processen.

Det opleves af skoler, at de på et fokusråd, hvor det drøftes om specialtilbud eller almenskole er det rigtige for barnet, at deltagerne på fokusrådet kigger på skolen og forventer, at de skal svare på om de vil have/ikke vil have barnet uden at de har kendskab til barnet udover det ene måske to fokusråd.

Derfor er det vigtigt at skolen er involveret tidligere i processen, hvis de skal være med til at kvalificere beslutningen, som i sidste ende er forældrenes.

Det kan være udfordrende i forhold til beslutning om det bedst mulige skoletilbud, hvis børnehave og forældre ikke er enige. Der kan både være tilfælde, hvor forældrene kun ønsker at barnet skal gå i den almene, eller tilfælde, hvor de vil have barnet i special, selvom børnehaven tænker, at det almene er det rette.

3.6. Det er vigtigt, at det ikke er antallet af timer i en PPV eller økonomi, som er afgørende for, om barnet skal starte i specialtilbud eller almen

Det skal være anbefalingerne i en PPV og alt andet materiale/viden om barnet, som er afgørende for, hvilket tilbud der tilbydes og anbefales. IKKE antallet af timer for støttebehov beskrevet i en PPV eller et økonomisk spørgsmål.

Der er en tvivl om de økonomiske strukturer omkring børnene i forhold til, hvad der følger børnene og om de er korrekte. Der er en frygt for, at det nogle gange får betydning for, hvilket tilbud barnet får tilbudt. Ligeledes er der nogle steder en frygt for at diagnoser er afgørende i forhold til muligheden for at få hjælp.

Derudover er der nogen steder en forståelse af, at en PPV på over 9 timer udløser specialtilbud fremfor almentilbud. Men det er forkert. Det skal ikke være en PPV og antallet af timer, som afgør om et barn skal på distriktsskolen eller ej. Det er de anbefalinger, som står i PPV'en samt alt det arbejde, som allerede er afprøvet og gjort, som skal være det afgørende og så hvordan skolen bedst muligt kan imødekomme dette. Der nævnes arbejdet i samskabende processer, som værende værdifuldt i forhold til netop at holde fokus på dette fremfor timetal og økonomi.

3.7. Børnehavens rolle, forældrenes rolle og børnehaveklasse/0. klasses rolle i forhold til at et barn bliver "klar til skolen".

Hvad ligger der i det at blive "klar til skolen"? Hvad skal man egentlig "nå at lære" i børnehaven, hvad "kan vente" til man kommer i skole, og hvad er henholdsvis børnehavens, skolens og forældrenes roller og ansvar heri? En masse relevante spørgsmål. Og et svar som er gennemgåede er: Vi bør have en fælles forståelse og forventningsafstemning omkring alt dette på tværs af børnehave, skole og forældre. Det vil kunne styrke samarbejdet mellem børnehave, skole og forældre – og forventeligt skabe bedre overgange – især for børn med særlige behov.

Fokus er ikke at blive faglig klar, men på at blive klar til at indgå i børnefællesskaber

Undersøgelsen peger på, at der ikke nødvendigvis er en ensartet forståelse af, hvad det er vigtigt at børnene kan forud for skolestart. Det pointeres, at der nogen steder er for meget fokus på læring og faglighed – at børnene kan bogstaver, tal m.m., men der er ikke så meget fokus på at være selvhjulpne, tage ture, deltage i samlinger, vente på tur, tage imod beskeder osv. Der er et eksempel, hvor man sammen med børnehaven har fået det løst, da de har øvet de kompetencer i langt højere grad. Det har haft en kæmpe effekt, atg man øver de sociale kompetencer. Det er ikke det faglige børnehaverne skal gøre børnene klar til – det er børnefællesskabet. For ved at kunne indgå i et børnefællesskab og føle sig som en del af et børnefællesskab, så er der større sandsynlighed for, at man oplever at lykkes.

Nogen steder opleves det, at der kan være en tvivl om, hvad der skal til før man er klar til at komme i skole. Derfor kunne man med fordel (baseret i noget forskningsmæssigt eventuelt) have en form for ensretning i forventningerne om, hvad der egentlig skal til og hvordan henholdsvis børnehave, skole og forældre kan understøtte denne udvikling.

Det nævnes også, at der en oplevelse af at børnene er blevet dårligere til de basale ting end de var for 6 år siden. F.eks. klippe med saks, selvhjulpne hed m.m. Om det handler om, at der ikke er den samme tid 1 til 1 at understøtte i børnehaverne, eller at der ikke er tid/fokus på det i travle børnefamilier er ikke til at svare på.

Forældrenes rolle i forhold til at understøtte børnene ifbm. skolestart

Det peges på, at overgangene også nogle gange kan blive svære fordi forældrene er usikre, og dermed have en negativ indvirkning på overgangen. Her er det vigtigt, at forældrene understøttes i, hvad de rent faktisk selv kan gøre som forældre. Det kan være en fordel at sætte luppen hen imod forældresamarbejdet. F.eks. så opleves det at forældre med anden etnisk herkomst som regel ikke er så opsøgende på, hvad skolen tilbyder ift. deres børn med særlige behov.

På en skole inviteres forældrene f.eks. med ind i overgangen, hvor de informeres om, hvad det forventes, at børnene kan, når de starter og hvordan man kan understøtte dette som forældre. Man skal turde sætte nogle krav til forældrene. Samtidig med at have blik for at forældre har forskellige ressourcer.

Ligeledes er der et arbejde i at have en fælles forståelse for, hvad det er folkeskolen skal kunne rumme og have for øje – på tværs af alle forældregrupper. Der er alt for mange forældre, som kommer til at modarbejde skolens arbejde med at rumme mange forskellige børn, og som kommer det til at være ekstra svært at være både forældre til og et barn med særlige behov – fordi forældregruppen ikke støtter op om det, og viser forståelse. Man skal turde tage en snak med alle forældre om, at folkeskolen ikke kun handler om at blive så dygtig som muligt – men handler om at man udvikler gode samfundsborgere med gode almenkompetencer, som kan rumme mange forskellige slagts mennesker.

Børnehaveklasse eller 0.klasse?

Der er skoler, som har valgt at gå tilbage til at kalde det børnehaveklasse. Helt bevidst fordi det siger noget om perspektivet for overgangen. Der fremhæves verbalt, at der er tale om en børnehaveklasse og ikke en 0. klasse. Dermed er der fokus på at gøre skellem mellem børnehave og skole mindre – mellem leg og læring. Som det pointeres, så lærer eleverne det de skal lære, selvom der ikke er så hardcore fokus på læring fra dag 1 i skolen. Her arbejdes der videre på fokus fra børnehaven med, at der er fokus på andre end en selv og at indgå i et fællesskab.

Blik for at forælderrollen er anderledes i dag – og det kræver noget mere og andet af os

Det peges på, at forælderrollen er anderledes i dag, hvilket måske hænger sammen med, at forældrene er usikre eller bekymrede for, hvordan det skal gå i skolen. Dette kræver en øget opmærksomhed og vejledning til forældre.

Ligeledes opleves det, at der nogle gange er uenighed dagtilbud og skole i forhold til, hvad der er det bedste for barnet. De ser simpelthen barnet forskelligt i dagtilbud og i hjemmet, hvilket udfordrer de gode overgange, fordi man ikke er enig i, hvad der er det bedste for barnet. Nogle forældre får simpelthen deres barn udredt ved privat praktiserede psykolog, selvom dagtilbud ikke har en særlig bekymring for barnet.

3.8. En gennemgående person i overgangen fra børnehave til skole kan gøre underværker

Det pointeres på tværs af alle interviewgrupper, at en gennemgående person/ en tovholder i overgangen fra børnehave til skole kan være en stor fordel ifht. overgange for især børn med særlige behov. En person, som kan være med til at hjælpe med at få de rigtige støttesystemer etableret i skolen, som kan følge op og give en tryk start- for både forældre, børn og børnehaveklasseteamet i skolen.

Der er flere forskellige variationer, som nævnes i forhold til pointen om, at en gennemgående person i overgangen fra børnehave til skole kan være en stor fordel.

En medarbejder fra børnehave følger med over i SFO/skole den første uge

Få steder prioriteres det, at der er en medarbejder fra børnehaven, som flytter med den/de første uger af skolen for at understøtte den gode overgang. Denne starter ofte den første uge i SFO efter sommerferien og så er med de første dage/den første uge i skolen. Det nævnes, at det i andre kommune er pædagogiske vejledere, som kender børnene godt, som er den gennemgående person i overgangen. Der har før været en aftale mellem børnehave og skole/SFO om, at der var en medarbejder fra børnehave med mandag i uge 31 til at modtage. Men der er få steder der praktiserer det.

Lærerne på kontinuerlige besøg i børnehaven og bliver den gennemgående person

Det pointeres, at det fungerer rigtig godt når lærerne kommer på besøg i børnehaven. Her kan de opleve børnene og bedre være klædt på til overgangen. Der bliver det altså lærerne som den gennemgående person i overgangen.

Tidligere var f.eks. familierådgiver den gennemgående person, som var vigtig for overgangen

Førhen var der gennemgående personer, som var vigtige i form af familierådgiver eller lignende, som også fulgte barnet og forældrene ind i skolen og havde en central rolle i overgangen. Men dette er skåret fra.

En defineret tovholderfunktion som sikrer overgangsmøder før, under og efter

Tovholderfunktionen er vigtig i overgangen mellem børnehave og skole. Oftest opleves det, at det er PPL, som får denne tovholderfunktion og dermed er den gennemgående. Her er der gode erfaringer med at, at der holdes et overleveringsmøde i juni og så igen i start august. Dette så man har mulighed for at være på forkant. Og her er det så vigtigt, at man også holder et møde efter måske et par måneder for at sikre, at der følges op og der ikke er små ting, som får lov til at vokse sig store. Oftest opleves det dog, at disse opfølgingsmøder ikke bliver prioriteret, da det er skolen som har ansvaret for at indkalde. Så bliver der igen en usikkerhed omkring tovholderansvar. En anden udfordring er, hvis børnehave og distriktsskolen ikke har sammen PPL medarbejdere.

Formaliseret arbejde mellem vejledningspædagoger i dagtilbud og læringsvejledere i skoler

Det peges på, at det kunne være oplagt at have et mere formaliseret samarbejde mellem vejledningspædagoger i dagtilbud og læringsvejledere i skole. De kunne være afgørende personer i at bygge bro børnehave og skole imellem.

3.9. Vigtigt at følge op på overgang

Ét er at have fokus på at sikre en god overgang fra børnehave til skole for børn med særlige behov – noget andet er også at huske at følge op på overgangene. Både for at lære af, hvad der fungerer/ikke fungerer. Men især for at sikre, at der ikke er noget som dukker op senere, som man er på bagkant med.

En god og tryk start i skolen er noget af det vigtigste for alle børn – og kan være helt afgørende for børn med særlige behov. Der bør dog også være en opmærksomhed på når der er gået en 2-3 måneder. Nogle børn holder på sig selv, og så er det efter 2 måneder, at der kan være ting, som begynder at poppe op. Eller der er andre problematikker, som viser sig, end dem man havde fokus på i overgangen.

Det pointeres derfor, at der bør være en automatisk opfølgning børnehave og skole imellem – med deltagelse af relevante PPL-medarbejdere også for;

- 1) Generelt/overordnet: At lære af sine erfaringer til næste gang. Hvordan kan vi styrke samarbejde, systematik, struktur m.m.
- 2) Fokus på de børn med særlige behov: Hvordan er det gået/går det, hvor lykkes vi/de særligt godt, hvor er der udfordringer. Er der noget, som vi begynder at få øje på, rører sig nu, som vi ikke har haft fokus på fra start.

3.10. Melleformer i børnehaveklasse/0. klasse er et vigtigt redskab i at kunne lykkes med overgange og at rumme børn med særlige behov – men det er ikke nok

Melleformer på skolerne kan være med til at løfte noget af opgaven med at rumme/sikre læringsmiljøer til flere børn med særlige behov – og dermed kan være bidragene til at lykkes bedre med overgangen fra børnehave til skole. Men her er det vigtigt, at der allerede fra start er etableret melleformer i 0. klasse og der er kendskab til disse for børnehave og forældre. Desuden er der grænser for, hvad melleformer kan – de kan ikke løse hele opgaven selv.

Der er en oplevelse af, at det ikke er så mange steder, at melleformer fra starten af 0. klasse praktiseres i lige så høj grad som det kunne. Eller også er der blot ikke kendskab til dem fra børnehaven og forældrene.

Der bør være en form for elastik, hvor der allerede fra skolestart i 0.klasse/børnehaveklasse kan være etableret en melleform, som kan sikre den bedst mulige overgang for børn med særlige behov.

Det pointeres dog, at der er grænser for, hvad melleformer kan løse for en skole. For hvis der er mange melleformstimer, som skal allokeres ned til at modtage en masse forskellige skolestartere med forskellige behov, så er der bare noget andet man ikke kan lykkes med på de andre årgange i forhold til at lykkes her. Der er ikke ressourcer til at kunne lave uanede mængder af melleformer til de mange forskelligartede behov der er.

3.11. Skoleudsættelse som en vigtig mulighed i forhold til at kunne lykkes med, at flere børn starter på almenkolen/får en bedre start på almenkolen

Der ligger en øget mulighed i nu rent faktisk i højere grad at kunne skoleudsætte, da det for nogle børn vil gøre, at de kan rummes i almenkolen og få en god skolestart.

Mange af de børn, som i visitationen bliver afvist til et specialtilbud, bliver anbefalet skoleudsættelse. Dette fordi der er nogle børn, som kan modnes og udvikles rigtig meget i et ekstra år i børnehaven. Især for de børn som er fra november/december. Det pointeres, at man aldrig kan komme for sent i skole – men man kan i den grad komme for tidligt i skole. Uanset om det er i et specialtilbud eller i en almenkole. Det nævnes, at ADHD f.eks. kan sætte et barn op til 1,5 år tilbage i udviklingen.

Her er det dog vigtigt, at der laves en handleplan for barnet, så man ved, hvad der skal arbejdes med, prøves af m.m. det ekstra år i børnehaven.

3.12. Opmærksomhed på, at der også er børn for hvem det rent specialiserede er det rigtige tilbud

Generelt så er alle fuldstændig enige med, at der hvor eleverne kan indgå i børnefællesskab og læringsmiljøer på den almene skole, der skal de det. MEN det skal være fordi det er det bedste og rigtige for barnet. Og det kræver, at der er struktur og ressourcer på skolerne til at kunne rumme dem ellers er det barnet der taber.

Der er en generel stigning af børn med diagnoser og samtidig gøres der et stort arbejde i tidlig opsporing. Det betyder, at opgaven for skolerne også vokser i forhold til at kunne rumme mange forskellige børn med mange forskellige behov for mange forskellige læringsmiljøer. Derfor er det heller ikke altid lykken at blive inkluderet i et almentilbud i dag.

Vi har en skolestruktur i dag, som gør det svært for skolerne at lykkes med den opgave. Så der skal både følge ressourcer og en ændring af strukturen med, hvis man skal lykkes med denne opgave. OG der skal hele tiden være fokus på barnet – hvad er bedst for det!

Det opleves ikke, at der sendes børn med start i specialiserede tilbud, hvor der ikke er velovervejede grunde hertil. Der ligger et kæmpe arbejde bag, hvor man har afprøvet og udviklet både barnet og konteksten omkring det. Dog understreges det, at det er vigtigt for beslutningen om at søge visitation eller ej, at skolen er involveret i processen – og tidligt i processen. For skolen er nødt til at kende til barnet før de også kan være med til at byde ind med, hvad de kan tilbyde barnet.

4. Generelle udfordringer i forhold til overgang fra dagtilbud til skole for børn med særlige behov

Hvor undersøgelsen hidtil især har kortlagt;

- Erfaringer fra praksis
- Pointer i forhold til, hvad der skal til for i højere grad at kunne lykkes med at flere børn/elever starter i almenskole fremfor specialtilbud
- Pointer i forhold til i højere grad at lykkes med overgangene fra børnehave til skole for børn med særlige behov

Så vil det næste pege på nogle generelle udfordringer i forhold til overgang fra børnehave til skole for børn med særlige behov.

4.1. Fraværet af tværfagligt samarbejde på tværs af sektioner gør det svært at se hele vejen rundt om barnet

Det understreges på tværs af alle interviewgrupper at samarbejde med især familierådgiverne savnes og gør det sværere at lykkes med de gode overgange for børn med særlige behov. Desuden peges det på at for at kunne forstå det hele barn og den kontekst og de voksne der er omkring barnet, så er det tværfaglige samarbejde essentielt og der er brug for at bryde med silotænkningen og tænke i et 0-19 års perspektiv.

Familiekonsulenterne/rådgiverne mangler i arbejdet med overgang fra dagtilbud til skole for børn med særlige behov

Det er en kæmpe mangel i arbejdet omkring overgange for børn med særlige behov, at familiekonsulenterne mangler. De kan løfte en stor del af opgaven med familierne, som dagtilbud og skole ikke kan. Der kan laves mange tiltag i børnehave og skole, som kan vælte derhjemme, hvis der ikke også er fokus på det. De og deres viden er essentielle i forhold til overgangen fra børnehave til skole, da det jo er den samme familie der arbejdes med.

Familierådgiverne understreger også selv, at de ser det som et problem, at de først kommer ind i en sag når der er en underretning på et barn. De oplever det som ærgerligt at være blevet trukket ud af et samarbejde som handler om det forebyggende.

Den sundhedsfaglige viden er vigtig i forhold til at forstå hele vejen rundt om barnet

Det opleves, at der nogen steder er manglende fokus på, hvor vigtig den sundhedsfaglige viden om barnet er. At man glemmer at være nysgerrige på denne. Der er et eksempel, hvor et barn i 0. klasse er ved at blive udredt for ADHD - men der kommer en sundhedsfaglig medarbejder over, som opdager at barnet har et nedsat syn og får derefter briller. Herefter kan barnet pludselig sidde stille på en stol og følge med i undervisningen.

Det understreges desuden at adgangen til fysioterapi/ergoterapi er nærmest ikke eksisterende, hvilket kan være et problem hos børn, der har vanskeligheder motorisk. En motorisk uro, som man kan arbejde med ved at inddrage disse fagligheder og som kan være vigtig ifht. overgangen i at kunne klæde skolen på til at forstå, hvad det drejer sig om og hvad man kan gøre.

En opmærksomhed på at viden skal følge barnet – fra fødsel til skole

Familierådgivere og sundhedsplejer kan sidde inde med viden om før liggende episoder i familien som kan være medvirkede ift. barnets mistrivsel. Det var guld værd at denne viden kunne komme i spil på fokuspå møder og ikke gå tabt. Hvis vi skal lave differentierede overgang, så er det vigtigt at styrke det tværfaglige samarbejde og at viden følger barnet.

Vi burde i langt højere grad arbejde i et 0-18 års perspektiv

Det er uhensigtsmæssigt, at Dagtilbud og Skole er to forskellige forvaltninger. Det kan gøre det sværere at sikre et 0-18 års perspektiv og en fælles forståelse, fælles mindset og en fælles opgaveløsning. Der er meget der går tabt.

4.2. IT-systemer spænder ben for det forebyggende, tidlige og tværfaglige samarbejde som er vigtigt i forhold til at sikre gode overgange

Der går vigtig viden tabt på tværs af sektioner, fordi vi har IT systemer, som ikke taler sammen og stærke GDPR-regler, som selvfølgelig skal overholdes. Men det besværliggør at kunne se hele vejen rundt om barnet og dermed også lave de bedst mulige tilbud til barnet.

Som pointeret tidligere, så er det vigtigt for at kunne lave differentierede overgange at viden følger barnet. Der udtrykkes dog en stor frustration omkring at IT-systemerne modarbejder denne mulighed. Det udfordrer samarbejdet, at IT-systemerne ikke kan understøtte det. Der er en følelse af, at man starter forfra i skolen, og det er en skam, da man jo har været i gang med rigtig meget i børnehaven.

Desuden er det vigtigt, at vi har den samme forståelse for brugen af de redskaber, som vi er fælles om. Så en ensretning og fælles forståelse i forhold til brugen af både overgangsbeskrivelser og trivsel på tværs.

4.3. For stramme tidsfrister som kan gøre det svært for skolen at nå at tilrettelægge de rigtige læringsmiljøer for børnene forud for skolestart

Både tidsfrister i forhold til at ansøge om AKT, adgang til overgangsbeskrivelser i hjernen og hjertet, samt de endelige overleveringsmøder kan gøre det svært for skolen at nå at tilrettelægge det rette tilbud for barnet

Der er generelt en usikkerhed omkring, hvornår ansøgning til AKT er. Den bliver rykket frem og tilbage, hvilket er udfordrende i at kunne planlægge både at kunne få involveret forældre og i bedste tilfælde også skolen. Det er vigtigt, at fristerne meldes ud i god tid, så det ikke er derfor, at der ikke bliver søgt.

Samarbejdet børnehave og skole imellem kan blive udfordret i forhold til deadlines for, hvad man skal nå hvornår. Især for de store skoler, som hvert år for mange nye elever til skolestart. Fra der er adgang til overgangsbeskrivelser og till at der skal tages en beslutning om, hvad man som skole kan nå at tilrettelægge, er svær. Derfor understreges det igen vigtigheden i at skolen tidligt involveres i, hvad det for nogle børn de modtager – og hvilke børn, som har hvilke særlige behov, som der skal tages hensyn til.

4.4. Der er ikke en ensretning i kommunen ved overgange omkring børn med særlige behov – det er institutionsafhængigt (skole og dagtilbud), hvordan overgange fungerer

Det opleves, at det bliver meget afhængig af det bestemte dagtilbud og skole og det indbyrdes samarbejder og strukturer her, hvordan overgangene for børn med særlige behov lykkes og fungerer. Der burde være en ensretning både i forhold til indhold i overgangsbeskrivelser og i det formelle samarbejde skole og dagtilbud imellem. Eks. bør man lave et flowchart, så det passer til overgang for børn med særlige behov, så der er en ensretning i forhold til de steps man tager.

Det pointeres fra dagtilbud, at det i forhold til overgang fra SPI-plads i børnehave og til almen skole opleves som meget skoleafhængigt om det kan lykkes eller ej. Nogle skoler griber opgaven mens andre ret hurtigt afviser opgaven eller hurtig flytter barnet over i specialtilbud. Det understreges, at man ikke tænker, at det er fordi man ikke vil lykkes med opgaven – men at der kan være mange årsager til det. Det er bare bemærkelsesværdigt at det opleves meget skole og distriktsafhængigt, om man lykkes eller ej.

Skolerne understreger ligeledes hvor vigtig samarbejdet er på tværs af dagtilbud og skole, men at det er uheldigt, at samarbejdet afhænger så meget af ledelsen i børnehaverne. Det kunne være godt, hvis man havde noget understøttende, som gjorde, at børnehaverne/skolerne skal leve op til noget bestemt, så det ikke bliver personafhængigt. Det skal være organisationsbåret og ikke personbåret. Så vil det heller ikke være ligeså sårbart med ledelsesudskiftning. Derfor peges det på en fast struktur og systematik på tværs af kommunen f,eks. ved at lave et flowchart, så det passer til overgang for børn med særlige behov, så der er en ensretning i forhold til de steps man tager. Er udfoldet på side 24.

4.5. Det at man har mange børnehuse/skoler man samarbejder med, kan udfordre muligheden i at lykkes med de elementer, som er forudsætninger for gode overgange

At komme tidligt i gang, deltage på nødvendige møder, have kendskab til hinanden m.m. kan blive udfordret de steder, hvor man har mange børnehaver man får børn fra eller mange skoler, man som børnehave leverer til. Er udfoldet på side

Det kan udfordre samarbejdet og muligheden for som skole at blive tidligt inddraget, deltage i de nødvendige møder og få tilstrækkeligt kendskab til børnene og den kontekst de er i når man samarbejder med et stort antal børnehuse. Her understreges det, hvor vigtigt en fast struktur og ensrettet struktur på tværs af børnehuse og skolerne er for at kunne lykkes bedst muligt.

4.6. Ressourcer, ressourcer, ressourcer..

For at kunne lykkes med opgaven om, at rumme endnu flere børn med særlige behov er der nødt til at følge ressourcer med børnene til at lave de rette læringsmiljøer. Det er ikke muligt med den struktur der er i dag.

For at kunne lykkes med at rumme endnu flere børn med særlige behov end skolerne gør i dag, skal der følge ressourcer med. Ressourcer til at indrette de rette læringsmiljøer og fleksible læringsmiljøer og ressourcer til endnu flere uddannede medarbejdere i skolen, flere hænder og specialpædagogiske kompetencer.

5. Anbefalinger til det videre arbejde

Som en afslutning på interviewet blev deltagerne bedt om at skrive anbefalinger til følgende;

1. Anbefalinger til, hvad der med fordel kunne udvikles på/være nysgerrige på for at flere begynder i den lokale skole fremfor i specialtilbud?
2. Anbefalinger til, hvad der med fordel kunne udvikles på/være nysgerrige på for at sikre en endnu bedre overgang fra børnehave til skole for børn med særlige behov?

Dette blev en form for opsamling på alle de pointer, som er fremkommet i undersøgelsen, samt en måde at pege fremad i forhold til, hvad man med fordel kunne arbejde videre med/udvikle på.

5.1. Anbefalinger til, hvad der med fordel kunne udvikles på/være nysgerrige på for at flere begynder i den lokale skole fremfor i specialtilbud?

Flere ressourcer til at løfte opgaven

- Flere ressourcer til endnu flere uddannede medarbejdere i skolen
- Der skal flere ressourcer ind i projektet – hvis vi vil løfte denne opgave bedre, så kræver det også ressourcer.
- Mulighed for mere støtte i skolen, så flere børn forbliver i trivsel
- Bedre rammer = flere ressourcer og flere voksne til små mennesker
- Ressourcer i børnehaven – investering i børns trivsel
- Specialpædagogisk viden og handlemuligheder i almenskolen (herunder ressourcer og indretning)
- Der skal følge flere ressourcer med. Mellemskolemidlerne er ikke tilstrækkelige til meget specialiserede skoleforløb
- At skolen får passende midler og ressourcer til mellemformsopgaver og AKT indsatser
- At der følger passende ressourcer med til barnet
- Ressourcer til at arbejde både og (generelle indsatser, fokuserede indsatser og specialiserede indsatser)

Kompetenceudvikling

- Eftervidereuddannelse af pædagoger og lærere.
- Fælles uddannelse
- Pædagogfaglig specialviden hos pædagoger/lærere til at løfte opgaven
- Kompetencer hos pædagoger og lærere
- Bedre uddannede pædagoger og lærere i almen tilbud ifht. special pædagogik
- Forberede skole – ADHD pædagogik i indskoling (se Kathrinebjerg i Aarhus)
- Opdateret viden hos lærere og pædagoger
- Mindset + handlemuligheder (uddannelse)

Fokus på et stærkere samarbejde og kendskab på tværs

- Samle 0-18 års området for at skabe bedre sammenhængskraft
- Stærkt samarbejde på tværs af skole, børnehave og PPL
- Forebyggelse i form af koordineret og struktureret inddragelse og samarbejde ml. relevante faggruppe + forældre fra fødsel til skolestart
- Åbenhed mellem dagtilbud/skole ifht. barnets behov vs. Hvad der er muligt
- At dagtilbud har kendskab til det som barnet møder i skolen (hvad er det der forventes, og hvordan øver vi det, og hvordan tilpasser vi læringsmiljø)
- Mere systematisk dialog ml. forældre, skole og dagtilbud
- At skolens er med i samtalen om, om skolen kan tilbyde et godt læringsmiljø for barnet – inden beslutning om segregering træffes

Fokus på et tidligere samarbejde på tværs

- Tidligt samarbejde med forældre
- Tidligt samarbejde med skolen, så de er klar til at tage imod
- Mere tværfaglig/forebyggende indsats i daginstitutioner
- Gode muligheder for praksisnær ekstern support ved behov
- Tidlig afklaring af barnets udfordringer – og dermed også hvordan vi tilpasser omgivelser, øver os m.m.

Arbejde med forældrenes forståelsesramme

- Forståelsesrammen – forældre (de har en opfattelse af enten eller – enten fuldt integreret og inkluderet i almen eller også inklusionscenter)
- Forældre – involvering, inddragelse, forståelse – forældre der har børn i almenklasse skal også forså, at almenklassen i dag inkluderer og involverer mange forskellige typer elever.
- At forældrene kan se mening med opstart i almen – bakker op

Få spredt de gode historier "hvor vi lykkes"

- Få de gode historier ud: Skoler der lykkes med mellemformer, deltagelsesmuligheder for alle m.m. Især også til forældrene.

Fælles forståelse og mindset blandt medarbejdere i skole, dagtilbud, PPL og forældre

- Ændring af mindste over tid – hvad er normalt? Hvad er skoleparat? Og fælles forståelse overfor, hvad vi ligger i ordet "skoleparathed" – er det den samme opfattelse?
- Skal vi hellere snakke om skolemoden? Hvilke parametre måler vi på?
- At der informeres tydeligt til personalet og forældre, hvilken opgave folkeskolen har "med plads til alle"
- Italesættelse af opgaven (forældre, børn, personale)
- Metaforståelse af kerneopgaven

Mere direkte fokus på den gode overgang

- Tryghed og genkendelighed i overgangen
- Fokus på de gode overgange med fokus på mestring, så børnene fra start får en god oplevelse med at gå i skole
- Blik for at der ikke opleves nederlag fra start – så vigtig med det rigtige tilbud fra start. Ellers nederlag – og så ruller snebolden og eventuelt segregeret senere og har fået det dårligere
- Handleplan er vigtig – plan for hvad der skal ske og hvordan – fra start

At skolerne har mulighed for at tilpasse læringsmiljø til den børnegruppe de får fra dag 1

- Mulighed for mindre klasser – mindre sammenhænge i både klasseværelse, SFO, frikvarter
- Mulighed for at danne helt små læringsmiljøer i skolen, som vi kan i dagtilbud.
- Fokus på mellemformer fra dag 1 i 0. klasse
- Bedre muligheder for at tilpasse læringsmiljøer til børnenes forudsætninger og behov
- Fokus på at understøtte mulighed for pauser i læringsmiljøet
- Rammerne for mellemformer skal gennemtænkes – hvad skal mellemformer kunne løfte?

Skoleudsættelse som en aktiv mulighed

- Skoleudsættelse kan for de yngste måske gøre dem mere parat til et skoletilbud – ADHD kan eksempelvis sætte et barn op til 1,5 år tilbage i udvikling

Lave et flowchart, så det passer til børn med særlige behov

- For at sikre en ensretning på tværs af kommunen og sikre, at der bliver lavet de mest kvalificerede overgange for børnene, så bør der laves et flowchart i forhold til overgange for børn med særlige behov. Heri, hvilke roller og ansvar både dagtilbud og skole har. Det er vigtigt i dette arbejde at være nysgerrig på de steder, hvor det går godt og lærer af dette.

5.2. anbefalinger til, hvad der med fordel kunne udvikles på/være nysgerrige på for at sikre en endnu bedre overgang fra børnehave til skole for børn med særlige behov?

Fokus på et tidligere og stærkere samarbejde og kendskab på tværs

- Gennemsigtighed og fælles arbejdsmetoder
- Tættere samarbejde med skolen, så der er forståelse for hinandens sprog og hvad vi er sammen om
- Større viden om hinandens hverdag
- Et tæt samarbejde og godt kendskab på tværs – formaliseret samarbejde både for almen og special. Men kan være svært for dem der har mange forskellige distriktsskoler de leverer til
- Et opdateret værktøj/metode til kategorisering af børn/familier som går på tværs af alder/fagområde
- Forebyggelse i form af koordineret og struktureret inddragelse og samarbejde ml. relevante faggruppe + forældre fra fødsel til skolestart
- God rammesætning og aftaler mellem dagtilbudsskole ifht. samarbejdet

- Kende til hinandens arbejde, pædagogik og praksisindblik – så er det nemmere at tænke ind i overgangen og mere genkendelig overgang
- Tydelig struktur for samarbejdet mellem skole og dagtilbud
- Tidlig samarbejde mellem skole og dagtilbud – man kan godt gå i gang et år før med at være nysgerrig på udviklingspotentialer
- Mere kendskab til muligheder og praksis i skole og dagtilbud parterne imellem – nemmere at lave de gode overgange så, have nogle af stilladserne med.
- Konstruktiv dialog mellem skole og dagtilbud om de børn, hvor der er tvivl om skoleplacering
- Mere systematisk samarbejde mellem skole og dagtilbud om overgange (der er store forskelle rundt omkring – men der, hvor der er struktur og systematik også der, hvor det lykkes bedst).
- At skolen er med i samtalen om, om skolen kan tilbyde et godt læringsmiljø for barnet – inden beslutning om segregering træffes
- At samtalen om mulig overgang til almenskole – eller til IC startes så tidligt som muligt (gerne allerede i efteråret inden skolestart)
- At skolen deltager på procesmøder i institutionernes inden børnene visiteres
- God tidsramme for overleveringer og tid til at læse beskrivelser (hjernen og hjertet)
- Formaliseret dialogmøder mellem institutioner og skoler
- En ensartet måde at formalisere og strukturere overgange for børn med særlige behov – så det ikke er så personbåret (hvilken dagtilbudsledelse/skoleledelse der lige er)
- Tidligt samarbejde omkring barnet ml. skole og børnehave (med opgavebeskrivelse til institutionslederen – så der er klar rolleafklaring/hvem har ansvar for hvad)
- Starte førskole samarbejde i august året før (og klar beskrivelse af dette)
- Børnehavernes førskole arbejde skal formaliseres så vi ved, hvad vi kan forvente
- Formaliserede møder med deltagelse af børnehaveklasseleder og leder
- Ærlige beskrivelser i hjernen og hjertet (så der ikke kommer overraskelser)

Sikre en viden rundt om hele barnet

- Sikre at viden ikke går tabt – inddragelse af relevant fagpersonale (fra fødsel til skolestart) – der er vigtig viden at hente også fra de tidligere år
- Differentiere børn – se på det hele barn (forældrenes ressourcer, omgivelserne, barnets tidlige liv, før fødsel, fødsel, opvækst – eks. præmatur. = supplerende oplysninger med til overgange. Kan være vigtige oplysninger.
- Åbne op for IT systemer (GDPR) – så man kan komme hele vejen rundt om forståelsen af barnet og den kontekst den er i

Arbejde med differentierede overgange

- Differentieret overgang ml. daginstitution og skole (forskellige behov) – nogle brug for et ekstra møde med personale i skole (kan også være pga. forældre er usikre – og det kan gavne overgang), flere besøg, overgangsarbejde med noget personale i både daginstitution og skole.

Mere glidende overgange mellem børnehave og skole

- Mere sammenhæng fra "fri leg" til "læringsparathed" – det er et fokus der skifter.
- Mere glidende overgang mellem dagtilbud og skole (dermed nemmere også at få stilladset omkring barnet med" – nemmere for personale at se, hvordan de understøtter i børnehave og hvordan der kan arbejdes med det ind i skole.

Gennemgående personer i overgang fra børnehave til skole

- Kigge på den gamle aftale, som er mellem børnehave og skole og SFO om at medarbejder i børnehave er med til at modtage børn i skolen mandag i uge 31.
- Gennemgående nøglepersoner på tværs af skoler og dagtilbud (0-18 års) – kendte i skole og dagtilbud (PPL, familierådgiver)
- Ressourcer/økonomi til at sende personale fra børnehave med i skole (bare til at sikre den gode start – det betyder alverden, at der er en kendt person med de første uger – også i forhold til at "overlevere" i praksis ml. pædagog i børnehave og team i skole.
- Overgangsvoksen som kan hjælpe med "stilladset" som fungerer godt for barnet i børnehave – at få det overført til skole/en skole hverdag
- Eks. Læringsvejleder kommer i maj/juni i BH og er i SFO/skole efter sommerferien
- Tværgående medarbejder, der kender til pædagogisk hverdag både i skole og daginstitution
- Samme PPL medarbejder og familierådgiver i børnehave og skole – sikre sammenhæng
- Overgangspersoner – skole til børnehave og børnehave til skole. Man bliver klogere på hinandens praksis. Eks. en kendt pædagogmedhjælper, som er med fra børnehave i skole den første uge i SFO og de første dage i skolen

Formaliseret arbejde mellem vejledningspædagoger i dagtilbud og læringsvejledere i skole

- Det peges på, at det kunne være oplagt at have et mere formaliseret samarbejde mellem vejledningspædagoger i dagtilbud og læringsvejledere i skole. De kunne være afgørende personer i at bygge bro børnehave og skole imellem.

Evaluering på tidligere overgange

- Feedback på tidligere overgange (evaluering på hvordan det er gået med de svære overgange – børn med særlige behov. Evaluering/feedback mellem skole og børnehave

Fokus på den gode og genkendelige overgang (før, under og efter)

- Overgangsmarkører for alle – (er for alle – men gavner især børn i udsatte positioner)
- Tryghed og genkendelighed i overgangen
- Handleplan med tiltag fra dag 1 i skolen – huske justering/evaluering løbende

- Det er meget op til den enkelte skole, hvordan man forvalter handleplaner. Hvorfor er der ikke den samme skabelon for handleplanerne?
- Planlægge den gode overgang – detaljeret, tidsplan, hvem gør hvad
- At der udpeges en tovholder når barnet er startet i skolen – en som har blik for den gode overgang og at følge op
- Fokus på at indsats har en transfermulighed (Hvis der er en inklusionspædagog, der arbejder med barnet: At man får lavet noget stilladsarbejde til barnet, så det kan klare sig i skolen. Så det også tænkes ind at indsats kan fortsætte i skolen med de muligheder der er der)
- Overgang/indsatser, som går henover skiftet fra børnehave til skole (eks. AKT)

Kompetenceudvikling af medarbejdere og ledere

- Kompetencer hos pædagoger og lærere
- OBS på tilstrækkelige hænder + kompetencer i relevante faggrupper

Sikre at skolerne har mulighed for at tilpasse læringsmiljø til den børnegruppe de får fra

- Vi skal tale om læringsmiljøerne i større grad og indrette dem efter barnets behov – turde pille ved læringsmiljøet

At kigge på, hvordan man kan øge samarbejde med og vejledning til forældre

- Kvalificere vejledning af forældre – de er en vigtig medspiller i en god overgang (forstå det at gå i skole, være forældre til en i skole)
- Forældre bør have mulighed for snak med skole om deres barn med særlige behov – eks. initieret af dagtilbud. Kende til skolens muligheder, mindset og tryghed i, at barnet kan rummes der

En mellemform med fokus på at blive skoleklar

- Et overgangstilbud "lær at gå i børnehaveklasse" – udslusning til almenklassen herefter.

Skoleudsættelse som en aktiv mulighed

- Undersøge mulighed for skoleudsættelse fremfor special – fokuseret indsats 1 år i børnehave.
- Men der skal være bestemte kriterier for at kunne bruge denne mulighed, så vi ikke bare skoleudsætter for at skoleudsætter – der skal være en kvalificeret grund.

Kigge på hvad kravene egentlig er til børnehaveklasse/0.klasse

- Hvad forventes der i 0. klasse/børnehaveklasse både for børnene, men også for de voksne (mange krav, mål og fagligheder). Fokus skal være: begejstring, motivation og lyst. Så brug for ensretning og fælles forståelse af, hvad børnehaveklasse/0.klasse skal kunne.

Der bør kigges på overgange generelt i hele barnets skolegang

- Det er mange steder sårbart, at der allerede er et skift igen i den primære voksne mellem 0 og 1. klasse. Nogle steder arbejder de meget aktivt med, at den kommende 1. klasse lærer, også har sin gang i 0. klasse.
- Det bør ses på, om det er nødvendigt med så mange skift i indskolingen
- Generelt et fokus på, at man også bør arbejde med overgange fra 0. til 1. klasse og sikre, at der ikke er nogen børn, som slår sig i dette skift. Og gælder faktisk alle overgange hele skolelivet.

Der burde være mulighed for en hel åben og faglig snak skole og dagtilbud imellem uden forældrene

- Det kan være et dilemma, at man til et møde med forældre som skole på den ene side skal få kendskab til barnet (både kompetencer og udfordringer), skal kvalificere hvad man som skole kan tilbyde barnet og samtidig gøre forældrene trygge i at skulle starte på denne skole. Der bør være mulighed for at dagtilbud og skole kan tage et møde, hvor man åbent kan tale om barnets behov på et fagligt plan uden hensyn til forældrene.

6.kvalificering af rapport ved skoleledere og institutionsledere

Undersøgelsen er blevet præsenteret på henholdsvis skoleledermøde og institutionsledermøde med det formål at få kvalificeret om undersøgelsens pointer er genkendelige og med mulighed for at komme med kommentarer og byde ind med nuancer. I dette afsnit fremgår kommentarerne:

6.1. Kommentarer fra institutionsledere

Fælles mindset

- Arbejde på et fælles afsæt mellem dagtilbud og skoler, ift. samarbejdet omkring overgangen. Eks. via et øget fælles kendskab mellem lederne i dagtilbud og skoler (fælles møder med en fast form eks.).
- Det handler meget om mindset, når det ikke umiddelbart er muligt at få flere ressourcer. Fokus på at vi er et lærende arbejdsfællesskab, der skal være klar på at specialpædagogiske tilgange ikke længere er 'specielt' men normalt.

Flere ressourcer til at løfte opgaven:

- Ressourcer kan ikke gøre det alene. Det kræver at skolen er parat til at arbejde med læringsrummet.... F.eks. hvis pauserne er en udfordring, så man afvikle pauser på en anden måde... anerkendelse af forskellige læringsstile osv.
- Både skoler og dagtilbud mangler ressourcer og kompetencer til at rumme de børn der har særlige forudsætninger. Meget kan lade sig gøre hvis der er pædagogisk personale/lærere nok, og de rigtige rammer hvor der kan skærmes og være "pause plads

Kompetenceudvikling:

- Tænke i grupper og fællesskaber frem for i individer.
- Succeskriterier er individuelle for hvert barn... succes er næste udviklingszone.
- Måling af børnenes faglige kompetencer eller udvikling er modstridende et anerkendende syn på hvordan det enkelte barn udvikler sig bedst.
- Obs på SFO delen. Børn med særlige udfordringer har særlig brug for forudsigelighed og struktur.
- Det er vigtigt udbrede viden og opkvalificere fagligt, for at kunne understøtte overgange bedst muligt.

Fokus på et stærkere samarbejde og kendskab på tværs.

- Invitere hinanden med til arrangementer
- Vi har et forpligtende ansvar i forhold til at lave fællesskaber
- Fokus på kontekstens betydning for børnenes deltagelsesmuligheder. (konteksten tilpasses, ikke barnet)
- Det er vigtigt at den viden og de gode erfaringer kommer med over i skolen og bruges aktivt i arbejdet omkring barnet/ børnegruppen (Ex.overgangsbeskrivelser i Hjernen og hjertet, gode overleveringsmøder.)

- Forpligtende og udvidet samarbejde mellem skoler og dagtilbud. Som faciliteres centralt fra.

Overgangsbeskrivelser af gruppe i stedet for det enkelte barn

- !!! I stedet for at lave overgangsbeskrivelse af det enkelte barn, så kan der laves en overgangsbeskrivelse af gruppen... det passer bedre til den inkluderende pædagogik som der kaldes på.

Andet:

- Et særligt fokus på de områder der har mange samarbejdsskoler.
- Fortsat god mulighed for læringsvejlerne til at understøtte overgangen
- En voksen der følger børnene i overgangene. Gerne en fra skolen, som kan følge barnet og medbringe den viden der er omkring barnet og facilitere det i det nye miljø på skolen
- Obs på at når børnetallet i kommunen er stigende, skal der tilsvarende være flere særlige pladser. Der må forventes at det er en procentdel der har behovet og ikke et antal??

6.2 Kommentarer fra skoleledere

Generelt: De kunne genkende billedet og synes, at det er godt, at der arbejdes videre med emnet.

Kommentarer til kortlægningen/praksis:

- På flere skoler er der samarbejder med MANGE (10-12 måske flere?) børnehaver. På andre skoler vil det være 1-2 børnehaver. Det betyder rigtig meget for kompleksiteten ifht overlevering - og arbejdsindsatsen hos typisk én pæd leder.
- Hvad kan skolen tilbyde - og har børnehaven kendskab til skolens kompetencer? Herunder; har man først italesat "specialskole" for forældre er der typisk ikke skabt en vej ind i skolen!
- Vigtigt med tidligt samarbejde mellem skole og børnehave. Det er beskrevet at en pædagog fra BH følger med in i skolen. Men hvordan får vi en lignede "snabel" ind i børnehaven? Og ressourcerne til det?
- Fokus for skolen; Her er der opmærksomhed på overgangen mellem BH og 0. Klasse. Men hvordan sikrer vi overgangen fra 0. Klasse og videre til 1. Klasse...?
- Tæt og systematisk samarbejde er vigtigt for overgangen. Det er ikke bare et spørgsmål om en ny kultur men også en øget omkostning at skabe det.
- Hvordan forholder vi os til skoledistrikts-krydsere - når det er børn med udfordringer? Herunder; Hvordan er vi egentlig stillede i et massivt og omfattende samarbejde - selvom forældrene egentlig slet ikke har valgt skole endnu!?!?
- Kan forældre nægte at vise "papirerne" fra børnehaven til skolen?

- Måske er børnehaverne og PPR blot blevet rigtig dygtige til at udrede og finde de børn, som har behov for at komme i det rigtige tilbud.
- Det har jo været en politisk ambition at arbejde med tidlig indsats. Måske har vi en form der rent faktisk er lykkedes.
- Det har også været en efterspørgsel fra skolerne, der tidligere oplevede at få rigtig travlt med at udrede børn i 0. klasse, der ankom uden ret meget udredning og beskrivelse.
- Konklusionen at det er vigtigt at skolerne er inde så tidligt som muligt sammen med PPR i vurderingen af om et barn kan være på skolen, eller skal tilbydes plads i et specialiseret tilbud.
- Vi er enige i, at det bør være en ambition at PPR psykolog er den samme i dagtilbud og skole. Psykologens kendskab til skolen kan være afgørende for anbefalinger ift. hvilket tilbud barnet vil profitere af.
- Det er uklart, hvad læringsvejledere kan og skal – og hvem der "ejer" indsatsen. Vi ser, at det er både uklart for medarbejdere og forældre.

Forslag til videre arbejde

- Etablering af en gennemgående funktion, hvor en fast medarbejder knyttes til et barn fx i perioden fra maj til efterårsferien. Det giver os anledning til at lære barnet at kende inden vi sætter mellemform i gang.
- Undersøge om vi kan forpligte os på at dele medarbejdere, som fx arbejder i børnehave fra jul til sommer og derefter går med i 0. klasse.
- Opmærksomhed på de kollegiale relationer og forventninger. Vi kommer til at forvente for meget af hinanden, og det låser de handlemuligheder, som den enkelte medarbejder oplever at have.
- Har skolerne været involveret i hvordan skoleparathedsvurderingen er udformet – og passer den til det skolen er i dag? Kunne det være et udviklingsområde?
- Der mangler et formaliseret samarbejde mellem skole og dagtilbud på institutions/skoleniveau.
- Det er vigtigt, at man overvejer overgange i hele barnets forløb – fra 0 – 18.
- Fokus på hvad skoleparathed faktisk er?
- Mulighed for at pæd. fra bh. kan følge med over i skolen i nogle timer i aug. Og måske også endnu mere på tværs tidligere. Godt for børnene- og godt for fælles blik på hvad der er på spil for børnene i skiftet? Samtidig mulighed for at skolen personale kan få indblik i bh. arbejde- gensidige besøg.
- Vigtigt med tidligt samarbejde mellem skole og børnehave. Det er beskrevet at en pædagog fra BH følger med in i skolen. Men hvordan får vi en lignede "snabel" ind i børnehaven? Og ressourcerne til det?
- Forventningsafstemning ift. hvad det vil sige at være læringsparat. Vi har fornemmelse af at de pædagogiske ledere ikke helt ved hvad det vil sige at være læringsparat, og vi som skole har ikke været gode nok til at beskrive det godt nok.

I Gjessø har det god værdi at børnehaven er så tæt på, med fælles ledelse, mulighed for sammenhæng til 0. klasse meget tidligt for barnet, nemt med tilbageløb ift. forventningsafstemning. Pædagogerne i børnehaven har relationer til personalet i skolen, ligesom forældrene også har.

- Tættere samarbejde med de pædagogiske ledere i dagtilbud. Evt. ledernetværk ml. lederne i skolen og lederne i dagtilbuddet.
- Psykolog fra dagtilbud med ind i 0. klasse, så "skolepsykolog" først kommer på fra 1. klasse.
- Der er for lidt kendskab til hinandens hverdag, så overgangen bliver svære. Kunne kommende skolebørn være en tættere del af skolens hverdag evt. jul og frem. Først en dag om ugen, og efter påske intensiveres det. Trygge forældre skaber trygge børn.
- På skoleområdet skal vi arbejde med at der er kendt voksen fra 0. til 1. klasse.
- Fokus på fælles mål / strategi børnehave – bhkl. – indskoling
- Øget samarbejde i distriktet
- Alignment i tilbuddene
- IKKE håndholdt overgang!!! Hellere skræddersyede lokale løsninger
- Inspiration Inge Skou Larsen